

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/92824>

Please be advised that this information was generated on 2019-02-20 and may be subject to change.

‘Als het hier niet lukt, dan maar in Marokko?’

Vormen van kapitaal in transnationale Nederlands- Marokkaanse echtscheidingen

*I. Sportel**

Transnationale huwelijken komen in een steeds meer internationaal gericht Nederland veelvuldig voor.¹ Een transnationaal huwelijk is een huwelijk tussen partners die in verschillende landen zijn opgegroeid. Bijvoorbeeld het huwelijk van een autochtone Nederlandse man met een Amerikaanse vrouw, maar ook het huwelijk van een Marokkaans-Nederlandse vrouw met een man uit het herkomstland van haar ouders. Tijdens hun huwelijk en eventuele echtscheiding kunnen deze mensen te maken krijgen met twee verschillende familierechtsystemen, met elk hun eigen procedures, rechtbanken en documenten. Aan de hand van een aantal verschillende Nederlands-Marokkaanse casus zal ik in dit artikel laten zien met welke mogelijkheden en problemen partners in een transnationale echtscheiding te maken kunnen krijgen en wat dit kan betekenen voor de betrokkenen. Ik zal eerst kort twee concrete thema's bespreken. Ten eerste de geldigheid van een huwelijk en echtscheiding in beide landen, vervolgens het toepassen van Marokkaans recht op de verdeling van bezittingen in een Nederlandse echtscheiding. Tot slot zal ik nader ingaan op complicaties bij transnationale echtscheidingen, en deze analyseren aan de hand van Bourdieus concept van verschillende vormen van kapitaal. Dit artikel is gebaseerd op de eerste bevindingen van mijn onderzoek naar Nederlands-Marokkaanse echtscheidingen waarin interviews met gescheiden mensen en andere betrokkenen centraal staan.²

* Drs. Iris Sportel is als promovendus verbonden aan de vaksectie rechtssociologie van de Radboud Universiteit Nijmegen.

1 In 2009 vonden in totaal 73.477 Nederlandse huwelijken plaats. Bij 11.376 huwelijken was er sprake van een Nederlandse en een buitenlandse partner. Daarnaast waren er 6.075 huwelijken tussen twee buitenlandse partners (bron: CBS Statline).

2 Het onderzoek 'Transnationale echtscheiding: tussen Nederlands, Marokkaans en Egyptisch recht' maakt deel uit van het door NWO gefinancierde onderzoeksprogram-

Het toepassen van Marokkaans recht op de verdeling van bezittingen in een Nederlandse echtscheiding

In sommige gevallen kan buitenlands recht van toepassing zijn in Nederland. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat een Nederlandse rechter zich moet buigen over de afbetaling van de bruidsprijs.³ Wanneer welk recht van toepassing is, wordt geregeld door het Nederlandse Internationaal Privaatrecht (IPR). In artikel 1 Wet conflictenrecht inzake ontbinding huwelijk en scheiding van tafel en bed en de erkenning daarvan (WCE) is vastgelegd onder welke voorwaarden buitenlands recht op een echtscheiding in Nederland van toepassing kan zijn. Wanneer beide partijen de Marokkaanse nationaliteit hebben, kunnen zij de Nederlandse rechter uitdrukkelijk verzoeken om Marokkaans recht toe te passen op hun echtscheiding. Zij kunnen hierin dus gezamenlijk een keuze maken. Als partijen hierover van mening verschillen, volgt er een realiteits- en effectiviteitstoets om de werkelijke maatschappelijke band met Marokko dan wel Nederland te bepalen (zie verder Jordens-Cotran, 2007, p. 409-419).

Voor de toepassing van Nederlands dan wel Marokkaans recht op bijkomende zaken als de verdeling van bezittingen en alimentatie zijn weer andere conflictregels van toepassing.⁴ Er hoeft dus niet op alle onderdelen van de echtscheiding hetzelfde recht te worden toegepast. De echtscheiding zelf kan bijvoorbeeld worden geregeld naar Nederlands recht, terwijl op de verdeling van de bezittingen Marokkaans recht van toepassing is. Voor de bepaling van het huwelijksvermogensregime is bijvoorbeeld niet alleen de nationaliteit van belang, maar ook waar het huwelijk heeft plaatsgevonden, waar de echtgenoten zich daarna hebben gevestigd en of er eventueel een rechtskeuze is gedaan in huwelijksvoorwaarden (art. 3-4 verdrag 1978). Omdat de verschillen tussen Marokkaans en Nederlands recht vooral op het gebied van huwelijksvermogensrecht groot zijn, kan de toepassing van Marokkaans dan wel Nederlands recht grote gevolgen hebben voor de betrokkenen. Het Marokkaans

ma *Transnational families between Dutch and Islamic family law. A study on transnational legal space* onder leiding van Betty de Hart.

3 Zie voor een uitgebreide bespreking van jurisprudentie over de bruidsprijs of *mahr* in Nederland: Rutten, 2011.

4 Sinds september 1992 wordt dit geregeld door het Haags Huwelijksvermogensverdrag 1978 (verdrag 1978) en de Wet conflictenrecht huwelijksvermogensregime (WCHR).

huwelijksvermogensrecht kent namelijk het uitgangspunt van koude uitsluiting, terwijl het Nederlands huwelijksvermogensrecht juist uitgaat van een gemeenschap van goederen. Vooral wanneer er grote verschillen zijn in welvaart of er schulden zijn tussen de echtgenoten, of wanneer grote bezittingen als een huis op een van beider namen staan, kan dit bij een echtscheiding voor conflicten zorgen. De volgende casus illustreren dit.

Casus 1⁵

Martin, een Nederlandse man, ontmoet tijdens een werkbezoek aan Marokko zijn nieuwe geliefde Malika. Ze besluiten om na hun huwelijk in Marokko samen in zijn huis in Nederland te gaan wonen, beiden met kinderen uit een eerder huwelijk. Er worden geen huwelijksvoorwaarden gemaakt. Malika verkoopt haar huis en overige bezittingen in Marokko en betaalt van de opbrengst mee aan het gezamenlijke huishouden, terwijl zij zoekt naar werk en Nederlands leert. Martin is eigenaar van een groot bedrijf en heeft een ruim inkomen. Als na enkele jaren een echtscheiding volgt, wordt de verdeling van de bezittingen onderwerp van discussie. Martin vindt dat Marokkaans recht van toepassing zou moeten zijn op de verdeling. Dit zou betekenen dat het huis, de inboedel en overige bezittingen – die alle op zijn naam staan – aan hem worden toegekend. Malika vindt juist dat Nederlands recht van toepassing zou moeten zijn, zodat alle bezittingen gelijk worden verdeeld. Omdat Malika al haar eigen geld aan de gezamenlijke huishouding heeft besteed, zou een toepassing van Marokkaans recht door de Nederlandse rechter betekenen dat zij geen enkel vermogen meer heeft.⁶

Casus 2

Driss, een Marokkaanse man, is getrouwd met de Nederlands-Marokkaanse Rachida.⁷ Na hun huwelijk gaan ze samen in Nederland wonen. Er zijn geen huwelijksvoorwaarden gemaakt. Rachida heeft een eigen bedrijf en Driss werkt in de tuinbouw. Op een gegeven moment blijkt echter dat de financiële

- 5 De casusbeschrijvingen in dit artikel zijn gebaseerd op interviews met een van beide echtgenoten. Uit privacyoverwegingen zijn de namen en sommige andere details veranderd om herkenning te voorkomen.
- 6 Omdat de partijen in deze echtscheiding op het moment van hun huwelijk geen gemeenschappelijke nationaliteit hadden en zij zich na het huwelijk in Nederland hebben gevestigd, zou volgens het verdrag 1978 Nederlands recht van toepassing moeten zijn. De rechter heeft in deze zaak echter nog geen uitspraak gedaan over de verdeling.
- 7 Met Nederlands-Marokkaans wordt in dit geval iemand bedoeld die in Nederland is opgegroeid maar van wie de ouders oorspronkelijk afkomstig zijn uit Marokko. Het CBS gebruikt hiervoor de omstreden term 'tweede generatie allochtoon'.

situatie van het bedrijf minder goed is dan gedacht. Om de schuldeisers te ontlopen verdwijnt Rachida op een dag met de kinderen naar een onbekend buitenland. Driss blijft geschokt achter met een grote hoeveelheid schulden. Hij heeft weinig opleiding en spreekt niet genoeg Nederlands om de situatie zelf op te lossen. Hij doet een beroep op familieleden die al langer in Nederland wonen. Zij winnen advies in bij een advocaat en besluiten zo snel mogelijk in Nederland een echtscheiding aan te vragen, om niet langer te worden lastiggevallen door schuldeisers. Er wordt gevraagd om toepassing van Marokkaans recht, omdat alle bezittingen en schulden van het bedrijf op de naam van Rachida staan. Dit wordt toegekend, en Driss hoeft alleen gezamenlijke privéschulden te voldoen.

Zoals uit deze twee casus duidelijk wordt, kan het recht dat wordt toegepast op de verdeling van de goederen van groot belang zijn voor de betrokkenen. In het tweede geval is de boedelscheiding zelfs de belangrijkste reden om een echtscheiding aan te vragen, dit vanwege de grote druk van schuldeisers. Het internationaal privaatrecht op het gebied van huwelijksvermogensrecht is echter dusdanig ingewikkeld dat het voor betrokkenen niet per se duidelijk is welk recht van toepassing is en welke gevolgen dat voor hen persoonlijk kan hebben.

De geldigheid van een echtscheiding in beide landen

Een echtscheiding in Nederland is niet automatisch ook geldig in Marokko en vice versa. Als een huwelijk in zowel Marokko als Nederland is geregistreerd, moet een echtscheiding uit het ene land in het andere land worden erkend voordat zij geldig is.⁸ Soms is het ook mogelijk of zelfs noodzakelijk om in beide landen een volledige echtscheidingsprocedure te voeren. Omdat er geen afstemming is geweest tussen het Nederlandse en Marokkaanse IPR door middel van een verdrag kunnen rechters in beide landen in dezelfde zaak tot de conclusie komen dat zij bevoegd zijn om de echtscheiding uit te spreken en eventuele nevenvoorzieningen te behandelen. In principe kunnen mensen dus kiezen in welk land zij de echtscheidingsprocedure willen voeren, het zogenoemde *forum*

8 Deze erkenning is in Nederland geregeld in art. 2-3 WCE, in Marokko in art. 28 Mudawwana.

shopping, en of zij die echtscheiding in het andere land willen laten erkennen.⁹

Deze gecompliceerde situatie kan betrokkenen niet alleen problemen opleveren, maar soms ook juist mogelijkheden bieden voor strategisch gebruik van de verschillen tussen beide landen, zoals blijkt uit de volgende casus.

Casus 3

De Nederlands-Marokkaanse Latifa trouwt in Marokko met de Marokkaanse Hicham. In de Nederlandse echtscheidingsprocedure eist Latifa de bruidsprijs uit haar Marokkaanse huwelijkscontract en kinderalimentatie. Als zij vanwege de beperkte draagkracht van Hicham slechts een klein bedrag krijgt toegewezen, begint zij een tweede, succesvolle procedure in Marokko. De Marokkaanse rechter bepaalt dat Hicham de bruidsprijs moet betalen en stelt een veel hogere kinderalimentatie vast. Als Hicham dat bedrag vervolgens niet betaalt, meldt Latifa zich opnieuw bij de Marokkaanse rechtbank. De rechtbank bepaalt dat Hicham bij zijn volgende bezoek aan Marokko zal worden aangehouden en vastgehouden tot de schuld is betaald.

Erkenning van de echtscheiding in beide landen is echter niet in alle transnationale echtscheidingen relevant. De Nederlandse partner in een Nederlands-Marokkaans gemengd huwelijk die verder weinig banden heeft met Marokko, heeft weinig belang bij de erkenning van de Nederlandse echtscheiding in Marokko. Voor iemand met bijvoorbeeld familiebanden met Marokko kan het echter wel heel belangrijk zijn:

Casus 4

De Nederlands-Marokkaanse Naima trouwt, onder druk van haar ouders, op vakantie in Marokko met een Marokkaanse man, Tarik. Het huwelijkscontract wordt meteen getekend, maar de bruiloft zal later plaatsvinden, wanneer zij haar opleiding heeft afgerond. Eenmaal terug in Nederland bedenkt zij zich en weigert om de procedure voor toelating van Tarik tot Nederland te beginnen. Zij verbreekt het contact met haar echtgenoot en laat het huwelijk niet registreren in Nederland, maar vraagt ook geen echtscheiding aan. Na verloop van tijd krijgt Naima uit een andere, niet-huwelijkse, relatie in Nederland een kind. Met haar kind wil zij graag haar familie in Marokko bezoeken. Daar is zij

9 De praktische uitvoerbaarheid van uitspraken over eventuele nevenvoorzieningen kan echter problemen opleveren.

echter nog steeds getrouwd met Tarik. Zij is bang dat hij uit wraak aangifte zal doen van overspel – strafbaar in Marokko – als hij erachter komt dat zij een kind heeft van een andere man. Ze durft haar kind dus niet mee te nemen naar Marokko. Naima besluit een echtscheidingsprocedure te beginnen in Marokko. Dit verloopt moeizaam. Jarenlang betaalt zij verschillende Marokkaanse advocaten zonder dat er daadwerkelijk een procedure wordt gestart. Omdat haar familie niet achter de echtscheiding staat en zij verder geen netwerk heeft daar, is er niemand die in Marokko het werk van de advocaten kan controleren. Bovendien werkt Tarik haar pogingen om de echtscheiding te regelen actief tegen. Pas als zij bij toeval een invloedrijke Marokkaanse zakenman leert kennen die bereid is haar bij de procedure te helpen, lukt het haar om de echtscheiding rond te krijgen.

Dit laatste geval laat zien dat mensen heel verschillende motieven kunnen hebben om de erkenning van hun huwelijk of echtscheiding al dan niet te regelen. In eerste instantie was het voor Naima juist niet de bedoeling dat haar huwelijk in Nederland geregistreerd zou worden, omdat zij niet van plan was om met Tarik samen te gaan leven. Omdat haar huwelijk nooit in Nederland is ingeschreven, is een Nederlandse echtscheiding voor haar dus ook niet relevant. Wel was het voor Naima erg belangrijk om de echtscheiding in Marokko te regelen, zodat zij met haar kind haar familie kon bezoeken. Ofschoon haar familie het niet eens was met haar echtscheiding, zijn de banden niet verbroken.

Praktische complicaties bij transnationale echtscheidingen

Bij een transnationale echtscheiding is niet alleen de juridische positie van belang, er zijn ook veel praktische complicaties mogelijk. Het kan ingewikkeld zijn om vanuit Nederland een Marokkaanse procedure voor echtscheiding of erkenning van een buitenlandse echtscheiding te voeren. Alleen al het verzamelen en laten vertalen en legaliseren van de benodigde documenten is ingewikkeld en kost tijd en geld. Ook is het moeilijk te controleren vanuit Nederland of een Marokkaanse advocaat zijn werk goed doet. Er kan ook sprake zijn van een taalbarrière; mensen met een Marokkaanse achtergrond die in Nederland zijn opgegroeid, kunnen vaak geen Arabische juridische stukken lezen en zij hebben vaak weinig ervaring met de werkwijze van Marokkaanse instanties. Bovendien moeten de kosten voor een Marokkaanse advocaat en bijkomende

kosten voor bijvoorbeeld vertalingen en legalisaties zelf worden betaald, terwijl in Nederland iemand recht kan hebben op een toevoeging. Dit kan ertoe leiden dat de kosten van een Marokkaanse echtscheiding voor iemand met een laag inkomen veel hoger uitpakken dan in Nederland, ook al zijn de uurtarieven van Marokkaanse advocaten beduidend lager.

Vormen van kapitaal

Voor een transnationale echtscheiding zijn dus verschillende vaardigheden, netwerken en financiële middelen nodig. Bourdieu (1986) onderscheidt een aantal vormen van 'kapitaal', die iemands positie in een specifieke sociale context bepalen. Het gaat niet alleen om kapitaal in economische zin, maar bijvoorbeeld ook om opleiding en goede manieren (cultureel kapitaal), taalvaardigheid (linguïstisch kapitaal) of een ruim netwerk (sociaal kapitaal). Al deze vormen van kapitaal kunnen van groot belang zijn tijdens een echtscheiding. Iemand kan door opleiding en achtergrond bijvoorbeeld weten hoe bepaalde instanties werken en hoe men zich dient te gedragen in een rechtszaal (cultureel kapitaal). Via een netwerk kan informatie over procedures worden verzameld en een goede advocaat worden gevonden (sociaal kapitaal). Om een procedure te kunnen betalen is economisch kapitaal van belang. In een transnationale echtscheiding kunnen er echter grote verschillen bestaan tussen de banden en de vormen van kapitaal die iemand met Nederland of juist Marokko heeft.

Zo beschikt Latifa (casus 3) over een goed netwerk in zowel Nederland als Marokko, een Nederlandse hbo-opleiding en een goede beheersing van zowel het Nederlands als het Arabisch. Zij heeft dat sociale en culturele kapitaal ingezet om haar echtscheiding op de voor haar meest gunstige manier te regelen, met een ruime kinderalimentatie en de bruidsprijs uit haar Marokkaanse huwelijkscontract. Toen dat in Nederland niet goed lukte, heeft zij haar toevlucht genomen tot een Marokkaanse rechter. Maar ook in Nederland is cultureel en sociaal kapitaal belangrijk tijdens een transnationale echtscheiding. Driss (casus 2) beschikte na zijn migratie naar Nederland niet over voldoende opleiding, kennis en taalvaardigheid om hier zijn echtscheiding zelf te kunnen regelen. Na het onverwachte vertrek van zijn vrouw en kinderen bleef hij ontredderd en met zware schulden achter. Hij wist dit gebrek aan Nederlands cultureel en linguïstisch kapitaal echter op te vangen

met sociaal kapitaal. Enkele familieleden woonden al langer in Nederland en beschikten door hun Nederlandse opleiding wel over de vaardigheden om een transnationale echtscheiding aan te gaan. De familieleden zorgden voor een advocaat en een toevoeging en zo kon de echtscheidingsprocedure in gang worden gezet. In geval van een transnationaal huwelijk zijn er vanwege de migratie van een van beide partners vaak verschillen in het kapitaal dat zij tijdens hun echtscheiding kunnen inzetten. Naima (casus 4) beschikte juist niet over voldoende cultureel en sociaal kapitaal in Marokko, omdat zij in Nederland was opgegroeid. Zij had in Marokko wel familie, maar haar familie stond niet achter haar echtscheiding. Zonder de steun van haar familie namen haar advocaten haar niet serieus. Bovendien was er niemand die de werkzaamheden van haar advocaat kon controleren als zij in Nederland was. Haar echtgenoot Tarik heeft daarentegen zijn hele leven in Marokko gewoond. Hij kon vanuit Marokko haar pogingen om een echtscheiding aan te vragen dan ook gemakkelijk traineren. Naima was zich ervan bewust dat het haar zonder Marokkaanse steun niet ging lukken en ging actief op zoek naar iemand die haar hierbij kon helpen. Zij probeerde dus in feite haar sociale kapitaal te vergroten. Haar procedure sleepte al jaren toen zij uiteindelijk een invloedrijke zakenman tegenkwam die bereid was haar te steunen. Met de steun van deze zakenman was de echtscheiding snel geregeld. Niet al het culturele en sociale kapitaal gaat echter verloren door migratie. In de eerste casus beschikte Malika in Marokko over veel sociaal en cultureel kapitaal in de vorm van een goede opleiding, een baan en een netwerk van familie en vrienden. Door haar migratie heeft zij weliswaar weinig contacten in Nederland, maar haar Franstalige opleiding stelde haar in staat om snel Nederlands te leren. Met het vermogen dat ze in Marokko heeft opgebouwd, kan ze bovendien enige tijd bijdragen aan de gezamenlijke huishouding, terwijl ze Nederlands leert en op zoek gaat naar werk. Wanneer haar Nederlandse echtgenoot Martin na niet al te lange tijd wil scheiden en haar zonder bezittingen terug naar Marokko wil sturen, gaat zij hier niet in mee. Zij weigert het huis te verlaten en gaat op zoek naar een advocaat die haar kan helpen haar belangen te behartigen. Na de Nederlandse echtscheiding wil Malika ook de echtscheiding in Marokko regelen. Hoewel er op dit moment voor haar geen belangrijke praktische redenen zijn om dit te regelen, is het voor haar belangrijk dat haar echtscheiding in haar thuisland Marokko is

geregistreerd. Wat voor de Nederlands-Marokkaanse Naima (casus 4) zonder de steun van haar familie een lange en zware procedure was, ligt voor Malika heel anders. Zij is in Marokko al eens eerder gescheiden. Mede door deze ervaring en haar opleiding en werkervaring daar beschikt zij over het vereiste culturele en linguïstische kapitaal om zonder veel problemen een Marokkaanse echtscheiding te kunnen regelen. Bovendien heeft Malika vrijwel haar hele leven in Marokko gewoond, en woont haar familie daar nog. Deze contacten kunnen als sociaal kapitaal bijdragen aan een soepel verloop van de Marokkaanse echtscheiding.

Transnationaal kapitaal

Tot slot is het soms ook mogelijk om kapitaal uit het ene land in te zetten bij een procedure in het andere land. Dit geldt allereerst natuurlijk voor economisch kapitaal, waarmee professionele steun kan worden ingekocht en dat relatief gemakkelijk van het ene naar het andere land is over te brengen. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk voor mensen die vanuit Nederland een Marokkaanse echtscheiding willen regelen, om dit in zijn geheel uit te besteden. Er heeft zich de laatste jaren een markt ontwikkeld voor allerlei bureautjes die voor een fors bedrag de erkenning van een Marokkaanse echtscheiding volledig uit handen nemen. Maar ook sociaal en cultureel kapitaal in Nederland kan worden ingezet bij het regelen van een Marokkaanse echtscheiding en vice versa. Omdat er veel migratie plaatsvindt tussen Nederland en Marokko strekken sociale netwerken zich uit over beide landen. In afwachting van de echtscheidingsprocedure werd de Marokkaanse Malika (casus 1) bijvoorbeeld door haar Marokkaanse familie financieel ondersteund, omdat haar Nederlandse man Martin weigerde nog langer aan haar levensonderhoud bij te dragen. Ook is het heel goed mogelijk dat iemand aan informatie over een juridische procedure in Nederland komt door het inzetten van zijn of haar Marokkaanse netwerk. Bovendien zijn in beide landen ook allerlei hulporganisaties aanwezig die kunnen helpen en verwijzen bij een echtscheiding in het andere land. De vaardigheid om deze organisaties te vinden, bijvoorbeeld via het internet, kan worden gezien als een vorm van cultureel kapitaal. Deze vormen van kapitaal die zich uitstrekken over beide landen kunnen worden omschreven als transnationaal kapitaal.

Conclusie

Bij een transnationale Nederlands-Marokkaanse echtscheiding kunnen echtgenoten te maken krijgen met twee verschillende familierechtsystemen. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat bij een echtscheiding in Nederland de rechter Marokkaans recht toepast op de echtscheiding zelf of op de verdeling van de boedel. Vanwege de grote verschillen in huwelijksvermogensrecht tussen Marokko en Nederland kan vooral dat laatste grote gevolgen hebben voor de betrokkenen. Omdat een Marokkaanse echtscheiding niet automatisch ook geldig is in Nederland, en vice versa, kunnen mensen ervoor kiezen om hun echtscheiding in het andere land te laten erkennen of zelfs twee procedures te voeren. Dit is echter niet voor elke transnationale echtscheiding relevant.

Zoals blijkt uit bovenstaande bespreking, spelen naast de juridische positie bij echtscheiding ook allerlei praktische en sociale aspecten een rol. Door het gebruik van het begrip kapitaal van Bourdieu wordt zichtbaar dat ex-echtgenoten niet alleen kunnen verschillen qua inkomsten en vermogen, maar dat er ook grote verschillen kunnen zijn in sociale positie, opleiding en taalbeheersing. Door deze verschillen tussen de echtgenoten te benoemen als verschillende vormen van kapitaal die kunnen worden ingezet in een echtscheiding, ontstaat er meer inzicht in de sociale positie van de individuele echtgenoten ten opzichte van elkaar en ten opzichte van anderen in dezelfde situatie. Het laat zien hoe bij een echtscheiding sociaal, cultureel en linguïstisch kapitaal net zo belangrijk kunnen zijn als kapitaal in economische zin en hoe de verschillende vormen van kapitaal elkaar kunnen versterken of vervangen. De mate waarin ex-echtgenoten beschikken over verschillende vormen van kapitaal en de manier waarop zij dat inzetten bij hun echtscheiding, kan de uitkomst daarvan sterk beïnvloeden.

Literatuur

Bourdieu, P.

The forms of capital

In: J. Richardson (red.),
*Handbook of theory of research
for the sociology of education*,
New York, Greenwood, 1986,
p. 241-258

Jordens-Cotran, L.

*Nieuw Marokkaans familierecht
en Nederlands IPR*
Den Haag, Sdu Uitgevers, 2007

Rutten, S.

*The struggle of embedding the
Islamic mahr in a western legal
system*

In: R. Mehdi en J.S. Nielsen
(red.), *Embedding mahr in
the European legal system*,
Copenhagen, DJØF Publishing,
2011, p. 113-146